

*Анастасія Кузнєцова,
ORCID iD 0000-0002-5947-0387
старший викладач кафедри
теорії й методики мовно-літературної
та художньо-естетичної освіти
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
вул. Адміральська, 4-а, м. Миколаїв, 54001, Україна
anastasiia.kuznietsova@moippo.mk.ua*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ (2019) В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ МИКОЛАЇВЩИНИ

У науково-методичній статті розкрито практичні аспекти впровадження чинних орфографічних норм у закладах освіти Миколаївщини протягом 2019–2024 рр. Визначено основні виклики на шляху до імплементації Українського правопису (2019) та особливості його адаптаційного періоду. Проаналізовано основні методи й форми вдосконалення орфографічної грамотності педагогів Миколаївської області. Висвітлено роль компетентісно та діяльнісно орієнтованого варіативного модуля «Український правопис–2019» та авторського навчального курсу «Правописна грамотність сучасного освітянина» в лінгводидактичній підготовці педагогічних працівників. Уперше запропоновано розробку тренінгу «Варіантні й інваріантні нововведення Українського правопису (2019)» як складника зазначеного курсу.

Ключові слова: *варіантні й інваріантні зміни; імплементація Українського правопису (2019); методи й форми вдосконалення орфографічної грамотності; мовленнєва / державомовна компетентність; правописний тренінг.*

© Кузнєцова А. М., 2024

Вступ. Із 3 червня 2019 року в Україні набула чинності нова редакція Українського правопису, яку схвалив Кабінет Міністрів України (постанова № 437 від 22 травня 2019 р.), спільним рішенням Президії Національної академії наук України (протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.) та Колегії Міністерства освіти і науки України (протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.); затвердила Українська національна комісія з питань правопису (протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.). Така мовна реформа є суспільно важливим елементом культурного і національного самовизначення, що мало на меті відновити і зберегти унікальні риси української мови, упорядкувати наявні орфографічні норми, відобразити актуальні лінгвістичні процеси, адаптувати її до сучасних комунікатив-

них потреб, щоб відповідати новітнім викликам інформаційної доби.

У постанові Кабінету Міністрів України не було чітко окреслено порядок уведення в дію нових орфографічних норм, не визначено термінів упровадження їх у різних сферах суспільного життя, тому це викликало жваве обговорення, зокрема серед освітян. Проблемним стало питання підвищення кваліфікації всіх категорій керівних і педагогічних працівників, навчально-допоміжного персоналу в галузі освіти, які мають дотримуватися правописних нововведень у фаховій діяльності.

Система заходів, спрямована на імплементацію чинних орфографічних норм у закладах освіти Миколаївщини, є інструментом підтримки державної мови шляхом застосування її відповідно до ви-

мог українського правопису та інших стандартів державної мови (Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», 2019, розділ I ст. 3 п. 1 б) в). Це також складник інноваційного проєкту кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського ОШПО «Державна мова як дух, зброя та інтелект педагога Миколаївщини», Програми розвитку та функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя в Миколаївській області на 2023–2027 роки, Державної цільової національно-культурної програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року.

Загальний аналіз досліджень і публікацій із проблеми. Питанню актуальності й нагального відновлення власне українських правописних норм, відмінних від штучно радянських, присвячено праці О. Д. Пономаріва, І. Д. Фаріон, І. П. Ющука. Порівняльний аналіз чинних орфографічних правил та попередніх провели І. М. Думчак, С. А. Омельчук, А. О. Панченков, В. М. Пугач, В. М. Терещенко, надавши загальні, історичні й методичні коментарі. Характеристику основних варіантних й інваріантних змін Українського правопису (2019), практичні аспекти реалізації їх розкрито в роботах О. М. Авраменка, Г. І. Гримашевич, А. О. Панченкова, В. М. Терещенка.

Чимало вчених дослідили окремі мовні теми в рамках чинних орфографічних норм: обґрунтували правила вживання великої букви й лапок у написанні власних назв, розрізнення літер *z* і *z* у загальних та власних назвах, особливості написання новітніх запозичень (К. Г. Городенська, С. А. Омельчук, О. Д. Пономарів); проаналізували закінчення кличного відмінка як визначальної ознаки української літературної мови (К. Г. Городенська, Н. Ф. Попович, Л. С. Прокопович) та варіантні доповнення до чинної норми закінчень іменників жіночого роду III відміни в родовому відмінку (Л. С. Прокопович); розглянули внормування релігійної лексики в тексті Українського

правопису 2019 року (О. Д. Ципердюк); розкрили принципи формування і чинники кодифікації пунктуаційної норми (С. П. Бибик, С. А. Омельчук); висвітлили особливості вживання тире й ритмомелодійних розділових знаків у новій орфографічній редакції (С. А. Омельчук); схарактеризували словотвірні та комунікативно-функціональні особливості фемінітивів у сучасній українській мові за правописними нормами (О. М. Авраменко, І. А. Бодра, С. В. Борщевський, Н. І. Кочукова, А. М. Нелюба).

Окремі науково-методичні праці присвячені висвітленню системи принципів і шляхів опанування Українського правопису (2019) в закладах вищої освіти під час роботи зі студентами різних спеціальностей (В. В. Вітюк, С. В. Литвинська, Н. П. Пономаренко); специфіці вивчення чинних орфографічних норм у процесі розвитку мовно-комунікативної професійної компетентності (К. Я. Климова); особливостям реалізації правописних змін у фаховому мовленні здобувачів освіти (Г. П. Проценко, Н. В. Стратулат).

Проаналізовані публікації засвідчують, що вчені приділяють достатньо уваги характеристичі нововведень у вимові й написанні власне українських та запозичених слів, історико-лінгвістичному обґрунтуванню їхньої появи в тексті чинного правопису, розробленню навчально-методичного забезпечення із вивчення оновлених орфографічних правил. Недостатньо дослідженим є питання представлення дієвих методів і форм опанування правописних змін для успішної імплементації нових орфографічних норм в освітніх закладах, насамперед / зокрема ідеться про педагогічних працівників усіх категорій, тому є потреба докладнішого аналізу означеної проблеми.

Метою статті є висвітлення предметно-методичних аспектів упровадження норм чинного правопису в закладах освіти Миколаївщини протягом 2019–2024 рр.

Відповідно до мети окреслимо такі **завдання**:

1. Визначити основні виклики на шляху до імплементації Українського правопису (2019) в закладах освіти.
2. Проаналізувати практичні аспекти

навчання орфографії, їхню роль у лінгводидактичній підготовці педагогів Миколаївщини.

3. Запропонувати розробку тренінгу «Варіантні й інваріантні нововведення Українського правопису (2019)» як складника авторського навчального курсу «Правописна грамотність сучасного освітянина».

Виклад основного матеріалу дослідження. Набуття чинності Українського правопису (2019), безумовно, стало резонансною подією для освітян. Обговорюваними стали не тільки відновлювані і нововведені орфографічні норми, а й питання алгоритму впровадження їх у закладах освіти: хто, коли і як має це робити; з якого класу / віку починати; навчити чи перенавчити; як проходитиме адаптаційний період та ін.

Офіційними роз'яснювальними документами стали наказ МОН України від 29.07.2019 № 1033 та лист МОН України від 23.08.2019 № 1/9-530. У першому, зокрема зазначено, що Інститут модернізації змісту освіти має надати належну фахову підтримку для педагогічних працівників закладів загальної середньої та вищої освіти, організувавши для них розроблення методичних посібників із застосування чинних орфографічних норм у редакції 2019 року (Наказ МОН України, 2019).

У листі вказано, що всі його учасники обов'язково мають використовувати нову редакцію Українського правопису в діловодстві й освітньому процесі. Частина документа про обговорення орфографічних змін на засіданнях методичних об'єднань учителів-предметників хоч і є рекомендованою, але визначає всіх педагогів, а не лише фахівців мовно-літературної освітньої галузі, причетними до імплементації чинного правопису на уроках і в позакласній діяльності. Суголосним є і такий методичний коментар: «На уроках, зокрема української мови, практикувати різноманітні форми роботи, візуальні засоби навчання тощо...» (Лист МОН України, 2019). Це значить, що вчителі будь-якого предмета, пропону-

ючи учням, наприклад, *проектну роботу, мінитвір чи медіадослідження*, мають не тільки вимовляти й писати ці слова за вимогами Українського правопису (2019), а й звернути на це увагу здобувачів освіти, допомагаючи їм у такий спосіб опанувати орфографічні нововведення.

У документі є пояснення щодо оцінювання орфографічних завдань: «...не вважати за помилку вживання лексем обох форм» (Лист МОН України, 2019), слухним доповненням до якого слугує коментар О. М. Авраменка: «Протягом п'яти років учителі мусять виправляти написання за попередньою редакцією правопису, проте не вважати їх за помилку...» (Авраменко О. М., 2019, с. 3). Це допоможе візуалізувати нововведення і полегшити учням процес його засвоєння. Також у наказі й у листі надано важливу інформацію для майбутніх випускників та їхніх учителів: на період адаптації Українського правопису (2019–2024 рр.) завдання зовнішнього незалежного оцінювання будуть складені за нормами, що не зазнали змін. Відповідно в 2025 році одинадцятикласники вперше складатимуть ЗНО / НМТ за оновленими орфографічними правилами.

Хоча в згаданих документах чітко не зазначено, з якого класу / учнівського віку варто впроваджувати норми чинного правопису, розуміємо, що з початкової ланки освітньої системи, адже навчити легше, ніж перенавчити. Цьому сприяють і підручники, оновлені не тільки за концепцією НУШ, а й за орфографічними нововведеннями. Відтак першокласники знають, що є слова з початковою *И* (на відміну від учнів середньої і старшої школи, навчених за класичною римівкою «На букву *И* слів немає, *И* слова не починає»). Фемінітиви (якот: *казкарка, авторка, поетка / поетеса, фотографиня / світлярка*) не викликають у них надмірного подиву чи інших емоцій, а сприймаються як повноцінні слова сучасної української мови, так само, як *проект і проектор*. Наведемо приклад сформульованого завдання з читання для учнів 3 класу за підручником О. В. Вашуленко:

Наші проекти

Створіть стіннівку (плакат на стіну) про осінь. Усі разом обговоріть і доберіть влучну назву.

- Об'єднайтеся у творчі групи.
- Розподіліть обов'язки та обговоріть план дій.

 Кореспонденти і кореспондентки — добиратимуть уривки з художніх творів, у яких описано картини осінньої природи.

 Автори та авторки — напишуть власні твори (есе, вірші, казки чи оповідання) про красу осені, життя тварин восени.

 Дослідники і дослідниці — знайдуть інформацію в різних джерелах про походження назв осінніх місяців.

 Ілюстратори та ілюстраторки — доберуть або зроблять світлини до художніх творів, намалюють ілюстрації.

- Оформіть стіннівку та проведіть її презентацію.

Джерело: Українська мова та читання : підруч. для 3 класу ЗЗСО (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2020. – 160 с. – С. 17.

Досить проблемним виявилось впровадження чинних правописних норм упродовж 2019–2020 рр. для учнів середньої школи. Здобувачі освіти 5–6 класів опанували базові орфографічні теми за підручниками й навчально-методичним забезпеченням попередніх років, тобто без урахування змін до Українського правопису (2019), а представників 7–11 класів потрібно було перенавчати. Це вимагало від учителів оперативної підготовки додаткових навчальних матеріалів на допомогу учням і батькам, що, з одного боку, полегшувало процес засвоєння оновлених правил, а з іншого – створило ще одну складність – критичне споживання інформації з інтернету, зокрема готових методичних продуктів. Окремі правила і приклади подані за першою редакцією Українського правопису, тоді як його текст був уже уточнений і доповнений або поданий за варіантом для публічного обговорення. Значна частина інфографік, презентацій, відео- й текстових матеріалів створені з помилками (фактичними, технічними). Порушення орфографічних норм на граматичному рівні, зокрема під час використання субстантивованих дієпри-

кметників на -уча (-юча) як фемінітивів у мові українських інтернет-видань, Н. І. Кочукова та І. А. Бодра називають «свідченням недбалого ставлення авторів до добору мовних засобів під час написання тексту» (Кочукова Н. І., Бодра І. А., 2019, с. 92). Це є ознакою некомпетентного мовця-творця, що утверджує псевдонорму і поширює її серед широкого загалу споживачів.

Чимало медіатекстів наповнено суперечливою, спотвореною чи експресивною інформацією, що в цілому впливає на ставлення мовців до правописних змін. Автори публікацій різних вебсторінок наповнили інтернет-простір гучними заголовками про кількість орфографічних нововведень, що суттєво відрізнялася одна від одної: «П'ять ключових змін в українському правописі», «Новий український правопис: 7 головних змін», «Новий правопис – десять новацій», «Український правопис. 14 нових правил, які варто запам'ятати», «20 найбільших новацій Українського правопису 2019 року», «Зміни до українського правопису–2019 за 5 хвилин». Це не привернуло увагу читачів, а, навпаки, розсіяло, розбалансувавши українських педагогів.

Особливою експресивністю вирізнялися заголовки матеріалів про фемінітиви: «“Правопис 1933 заборонив жіночі назви. Правопис 2019 дозволив фемінітиви!”»; “Правопис змушує використовувати посади в жіночому роді”; “Правопис зафіксував актуальність фемінітивізації професійних назв”» (Нелюба А. М., 2023, с. 60); «Членкиня і пілотка: український правопис запровадив фемінітиви»; «Членкиня?! Так. Треба звикнути – фемінітиви змінюють мову і нас». Такі зразки демонструють надмірну емоційність, упередженість, маніпулятивний вплив на читачів, чим викликають неприхильне ставлення до чинних орфографічних нововведень. Приклади фейків і суджень замість фактів, недостовірної і неточної інформації, суб’єктивної позиції подання матеріалу та інших порушень журналістських стандартів запропоновано в нашій публікації (Кузнецова А. М., 2023).

Ще одним викликом, зокрема для освітян, стало питання вибору джерела тексту Українського правопису (2019), адже окремі видавництва й автори навчально-методичних посібників та наукових публікацій скористалися різними його варіантами. Одними з перших з’явилися друковані продукти від «Фоліо» (Український правопис, 2019) і «Соняшника» (Терещенко В. М., 2019) на основі тексту першого варіанта, що тривалий час був також розміщений на сайті Міністерства освіти і науки України. Згодом правописна комісія доопрацювала текст, змінивши і доповнивши деякі позиції. Відповідно з’явилася частина видань за другим, уточненим, варіантом з одночасною наявністю і поширенням попереднього, іноді перевиданого. Так, тривалий час освітяни дискутували щодо написання слів англійського походження Google і Twitter (*гуґл* чи *гуґл*, *твітер* чи *твіттер*) та вживання закінчення родового відмінка іменників II відміни – назв сайтів, віртуальних мереж і служб електронної пошти (*фейсбука* чи *фейсбуку*, *ютуба* чи *ютубу*), адже саме ці приклади і відрізняли різні редакції одного чинного правопису. Частина педагогів помилково наголошувала на правильності першого варіанта слововживання, запропонованого виданням «Фоліо»,

звернувши увагу на рік (2019 і 2020), а не на важливу деталь – передрук. Український правопис від видавництва «Наукова думка» вийшов 2019 р. і, на думку його фахівців, навпаки, був неуточненим і недоповненим. Насправді саме друге видавництво опублікувало остаточну (на сьогодні) версію орфографічних норм, про що має особливу примітку, на відміну від інших: «Українська національна комісія з питань правопису своїм рішенням від 12 липня 2019 р. визначила Видавництво «Наукова думка» НАН України установою, яка уповноважена випустити у світ авторизоване видання Українського правопису в редакції 2019 р.» (Український правопис, 2019, с. 2). На це варто звернути окрему увагу педагогів, учнів та батьків, щоб уникнути подібних непорозумінь.

Методи й форми вдосконалення орфографічної грамотності педагогів Миколаївщини. Упродовж 5 років адаптаційного циклу функціонування Українського правопису освітяни області мали можливість опанувати його норми – незмінні й нововведені – через різні форми співпраці від науково-педагогічних і педагогічних працівників кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського ОППО:

- *інтерактивні лекції і практичні заняття* в рамках курсів підвищення кваліфікації за темами наскрізного мовно-комунікативного компонента: «Орфографічні й пунктуаційні норми СУЛМ», «Український правопис–2019: зміни у вимові й написанні», «Власне орфографічні нововведення чинного правопису», «Правописні зміни на граматичному рівні», «Український правопис–2019 у фаховій діяльності заступника директора»;
- *компетентнісно та діяльнісно орієнтовані варіативні модулі* «Український правопис–2019», «Державомовна компетентність сучасного освітянина»;
- *навчальні курси* (сертифіковані заходи) «Державомовна компе-

тентність сучасного освітянина», «Говоримо українською», «Правописна грамотність сучасного освітянина»;

- *експрес-студії* «Говорімо по-українськи», «Пишімо грамотно», «Українською про українське», «Чи такий страшний правопис?...»;
- *гостьові лекції* (предметно-методичні зустрічі для вчителів української мови і літератури з провідними вченими – Ю. О. Гарюновою, Н. Б. Голуб, О. М. Горошкіною, І. М. Літвіною, А. О. Панченковим, С. А. Омельчуком, О. М. Семенов);
- *консультації* наживо і дистанційно, зокрема через відкриту фейсбук-спільноту «Говоримо українською!» (адміністратори – А. М. Кузнєцова, Д. В. Лукьяненко), щодо складних / неоднозначних орфографічних випадків і впровадження чинного правопису в закладах загальної середньої освіти;
- *відеоконсультації* «Український правопис–2019: виклики мовної практики», «Інваріантні, варіантні й несистемні зміни Українського правопису–2019: *и, u/i, е*», «Інваріантні й варіантні зміни Українського правопису–2019: букви *з, г,*

г/г», «Написання слів з іншомовними префіксоїдами», «Правопис слів із числівником *пів*», «Написання назв сайтів, соцмереж, пошукових систем», «Уживання фемінітивів», «Скісна риска як розділовий знак»;

- *статті, тези, навчальні і навчально-методичні посібники* («Уживання фемінітивів як виразна ознака мовної особистості освітянина XXI століття»; «Українськомовна складова фахової діяльності вчителя фізичної культури»; «Абетка сучасного освітянина»; «Український правопис – 2019: навчально-методичний комплекс до вибіркового модуля»), представлені в репозитарії академічних текстів Миколаївського ОППО (<http://surl.li/rightz>);
- *візуалізовані навчальні матеріали*, розміщені в розділі «Український правопис–2019» авторського сайту «Українська мова як державна».

Звертаємо окрему увагу на компетентісно та діяльнісно орієнтований варіативний модуль «Український правопис–2019», що поряд з іншими мав особливий освітній запит у педагогів Миколаївщини – представників різних навчальних дисциплін. Про це свідчать узагальнені дані (Таблиця 1. Результати навчання на модулі «Український правопис–2019»).

Вибірковий модуль «Український правопис–2019»			
<i>рік</i>	<i>формат</i>	<i>кількість груп</i>	<i>кількість сертифікованих осіб</i>
2020	дистанційний, очний	3	88
2021	дистанційний	5	138
2022	дистанційний	3	76
2023	дистанційний	5	126
2024 (I півріччя)	дистанційний	2	53
<i>Усього</i>	дистанційний, очний	18	481

Джерело: складено самостійно

Модуль адресований усім категоріям керівних і педагогічних працівників, навчально-допоміжного персоналу в галузі освіти з метою вдосконалення їхньої орфографічної компетентності за нормами Українського правопису (2019). За програмою передбачено 5 занять – відповідно 10 академічних годин:

Тема 1. Зміни у вимові й написанні українських та іншомовних слів.

Очікувані результати: слухач / слухачка розуміє історичне й мовно-системне підґрунтя основних змін Українського правопису–2019; знає основні нововведення у вимові й написанні українських та іншомовних слів; розрізняє і нормативно вживає інваріантні й варіантні зміни чинного правопису; правильно вимовляє і пише питомі українські й запозичені слова, що зазнали змін.

Тема 2. Власне орфографічні нововведення.

Очікувані результати: слухач / слухачка знає сутність і специфіку власне орфографічних нововведень; уміє правильно писати складні слова з іншомовними префіксоїдами, із числівником пів, назви сайтів і соціальних мереж.

Тема 3. Правописні зміни на граматичному рівні.

Очікувані результати: слухач / слухачка знає сутність і специфіку правописних змін на граматичному рівні; уміє правильно вживати закінчення відмінюваних слів, відмінювати іншомовні власні назви, доречно використовувати фемінітиви.

Тема 4. Несистемні й пунктуаційні нововведення.

Очікувані результати: слухач / слухачка знає сутність і специфіку несистемних і пунктуаційних нововведень; уміє застосовувати «правила милозвучності», доречно використовувати скісну риску як розділовий знак.

Тема 5. Імплементация Українського правопису–2019 у закладах загальної середньої освіти.

Очікувані результати: слухач / слухачка знає нормативну базу впроваджен-

ня норм чинного правопису в ЗЗСО; уміє імплементувати норми Українського правопису–2019 в освітньому процесі.

Навчальна програма і навчально-методичний комплекс до вибіркового модуля передбачають проведення його в різних форматах: очний, дистанційний (синхронний, синхронно-асинхронний, асинхронний), змішаний (очно-дистанційний) зі збереженням якості освітньої послуги й очікуваних результатів.

Український правопис (2019) викликав не менший інтерес та вмотивованість до опанування його нововведень у викладачів і методистів Миколаївського ОШПО, які впродовж першого півріччя 2024 р. стали учасниками **сертифікованого заходу «Правописна грамотність сучасного освітянина»** (розробник програми й навчально-методичного комплексу, тренер – А. М. Кузнєцова). Навчальний курс передбачав опрацювання 6 актуальних мовних тем, кожна з яких розрахована на 5 год співпраці за сучасними продуктивними формами навчання дорослих: тренінг (2 год синхронно), практичне заняття (2 год асинхронно), консультація (1 год очно / дистанційно).

На першому онлайн-занятті науково-педагогічні й педагогічні працівники поглибили знання про інваріантні й варіантні зміни до Українського правопису–2019 (уживання *и/і, г/г, ф/т, ау/ав*, написання слів з іншомовними частинами, із числівником *пів*, назв сайтів, соціальних мереж, пошукових систем).

Під час другого засідання викладачі й методисти узагальнили і систематизували правила вживання великої букви за нормами чинного правопису (велика і мала букви в першому слові рубрик; велика буква в особливому стилістичному використанні; назви свят і суспільних заходів; назви сайтів, соціальних мереж, пошукових систем тощо).

Третє і четверте заняття присвячені орфографічно-граматичним складнощам сучасної української мови – правопису відмінкових закінчень іменників. Науково-пе-

дагогічні й педагогічні працівники поглибили знання про вживання закінчень -а (-я) / -у (-ю) іменників у родовому відмінку, про кличний відмінок як граматичну форму звертання (кличний відмінок власних чоловічих і жіночих імен, зокрема іншомовного походження, прізвищ, фахових іменників).

На п'ятому онлайн-засіданні викладачі й методисти опрацювали пунктуаційні норми сучасної української мови (систему розділових знаків і відмінність їх від знаків-символів, типові пунктуаційні помилки).

Під час шостого заняття педагоги узагальнили знання про норми офіційно-ділового стилю сучасної української мови, зокрема вимоги до оформлення документів згідно з ДСТУ 4163:2020 (запис власного імені і прізвища в найменуванні адресата й у рядку підпису, оформлення дати різними способами, розрізнення дієслівних форм «погоджую / погоджено», «схвалюю / схвалено», «затверджую / затверджено»).

Традиційними для викладачів і методистів стали залікові тематичні роботи: орфографічне редагування, моделювання, тестові і творчі вправи. Також освітяни мали можливість скористатися корисними навчальними матеріалами – інтернет-ресурсами з удосконалення мовленнєвої компетентності, зокрема сайтом «Українська мова як державна», фейсбук-спільнотою «Говоримо українською!», та авторськими інфографіками як продуктивною формою представлення орфографічних норм чинного правопису.

За результатами навчання учасники (1 група, 31 особа) отримали сертифікати про підвищення кваліфікації на 30 годин за мовно-комунікативним наскрізним компонентом.

Пропонуємо розробку тренінгу «Варіантні й інваріантні нововведення Українського правопису (2019)» як складника авторського навчального курсу «Правописна грамотність сучасного освітянина».

МЕТОДИЧНА КАРТА ТРЕНІНГУ:

Мета – удосконалення мовленнєвої /

державомовної компетентності педагогічних працівників на орфографічному мовному рівні з урахуванням нововведень до Українського правопису (2019).

Очікувальні навчальні результати:

- о знання – зміни у вимові й написанні власне українських та запозичених слів; варіантні й інваріантні нововведення чинного правопису; типові орфографічні помилки фахового мовлення;
- о уміння – розрізнити варіантні й інваріантні нововведення Українського правопису (2019); дотримувати орфографічні норми сучасної української мови в написанні слів з іншомовними префіксоїдами, числівником пів, у вживанні назв сайтів, соціальних мереж, пошуківих систем тощо; уникати типових правописних помилок професійного мовлення;
- о навички орфографічної пильності, критичного і системного мислення, продуктивної партнерської взаємодії;
- о установки – потреба в постійному вдосконаленні мовно-комунікативної / державомовної компетентності; установки до свідомого послуговування українською мовою у фаховій діяльності.

Ключові компетентності – вільне володіння державною мовою, математична компетентність, інноваційність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності.

Підходи до організації і проведення – компетентнісно-діяльнісний.

Формат заняття – очний / дистанційний (синхронний).

Обсяг навчального навантаження – 2 год.

ПЕРЕБІГ ТРЕНІНГУ:

I. Організаційно-вітальний етап.

II. Очікування.

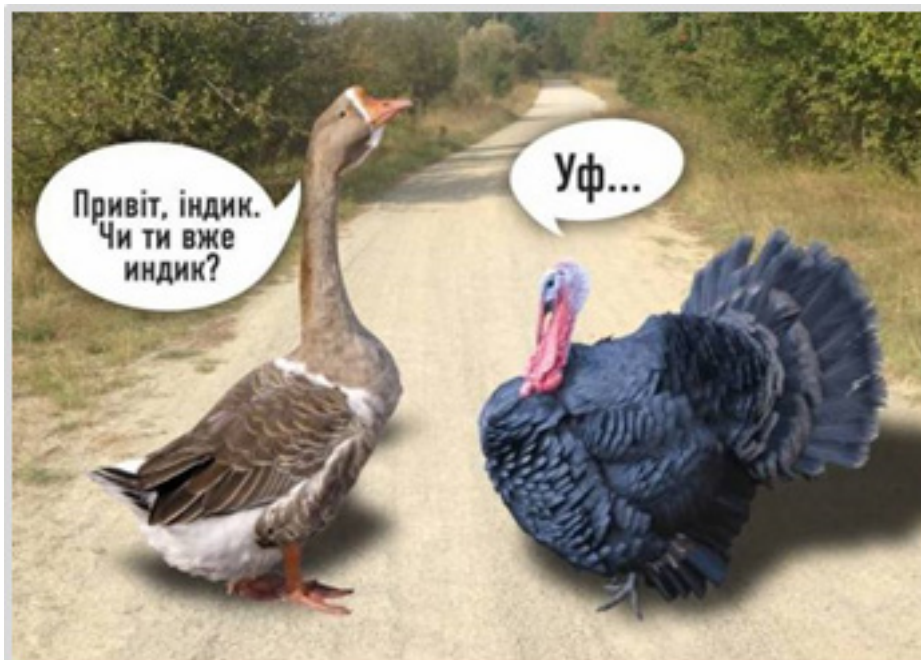
Напишіть повідомлення в чаті про особисті очікування від сьогоднішнього

тренінгу, проговоріть за бажанням. Уважно послушайте інших учасників. Чи збігають-ся ваші думки?

III. Аналітично-мотивувальний етап.

Розгляньте поширений в інтер-

нет-просторі мем. Поміркуйте над реакцією індика. Чому вона є такою?

Джерело: <http://surl.li/xotbwy>

- Що значить вигук «уф»?
- Чи доводилося вам бачити інші мему про індика? Які (якщо так)?
- Чому саме цей птах став асоціативним персонажем?
- Як би ви порадили індику відповісти?
- Чи побачили в тексті помилку?

Яку? Відредагуйте.

IV. Відпрацювання мовленнєвих умінь і навичок.

«Правдошукачі»

З-поміж запропонованих позицій вичащите нормативні. Укажіть порядкові номери.

1) Ич	11) гаджет
2) инколи	12) Гренландія = Гренландія
3) Ирод	13) ефір = етер (на вибір мовця)
4) ирій	14) театр = феатр (на вибір мовця)
5) икати	15) катедра
6) проєктор	16) павза = пауза (на вибір мовця)
7) траєкторія	17) аутомобіль
8) варіативний	18) бравзер
9) гугл	19) любови (у родовому відмінку)
10) гендерний	20) матери (у родовому відмінку)

Самоперевірка:

1, 4, 5, 6, 9, 10, 13, 15, 16, 19

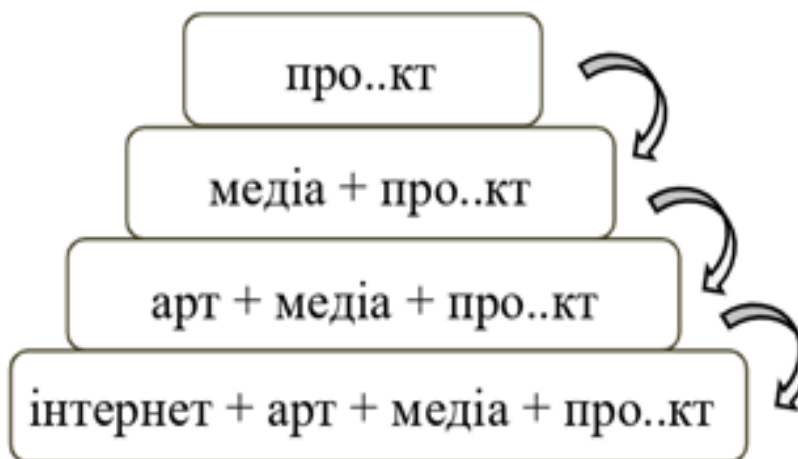
- Які позиції не є нормативними? Чому?
- Поясніть, як правильно вжити їх.
- Визначте приклади варіантних й інваріантних змін.
- Поміркуйте над стилістичною до- речністю народження слова кількома іншомовними частинами.
- Як цього уникнути?

«Нарощення»

(робота в чаті або на спільній дошці)

Запишіть почуті / побачені слова, до- тримуючись чинних орфографічних норм. Перевірте себе після кожного етапу наро- щення.

(Запропоновані варіанти: артмедіа- проєкт в інтернеті; медійний артпроєкт в інтернеті; мистецький медіапроєкт в інтер- неті; мистецько-медійний інтернет-проєкт; медіамистецький інтернет-проєкт; медій- но-мистецький проєкт в інтернеті).

«Правописна руханка»

Відреагуйте на почуте відповідним жестом за принципом написання: разом – пошурхотіть долоньями, окремо – попле- скайте руками по ногах.

Слова для вимови / показу:

Пів/України, пів/країни, пів/річчя, пів/року, пів/уроку, пів/аркуш, пів/аркуша, пів/острова, пів/острів, пів/ніч, пів/дня,

Пів/дня, пів/коло, пів/Миколаєва, пів/за- хист, пів/сон, пів/коло, пів/тижня, пів/міся- ця, пів/місяць, пів/тренінгу, пів/наради, пів/ години.

- Які слова викликали складнощі? Аргументуйте.
- Від чого залежить принцип їхнього написання?

Підказка для тренера / тренерки:

Разом	Окремо
Півріччя, піваркуш, півострів, північ, Півдня, півколо, півзахист, півсон, півмісяць	Пів України, пів країни, пів року, пів уроку, пів Миколаєва, пів тижня, пів тренінгу, пів наради, пів години
Залежно від лексичного значення і контексту	
піваркуша і пів аркуша, пів острова і півострова, півдня і пів дня, півмісяця і пів місяця	

«Малюнкове письмо»

- Запишіть текст, замінивши порядко- ві номери зображень із довідки сло- вами. Прокоментуйте за чинними орфографічними нормами.

У мережі (1) через пошукову систему (2) знайдіть інформацію про основні зміни в українському правописі. Зробіть допис у (3) й (4). Поширте його у (5). Найкращу версію буде розміщено у (6).

Довідка:

- Чому в поданому тексті вживаємо «Інтернет», але *вікіпедія*?
- Від чого залежить написання таких слів?
- Пригадайте, як правильно: *гугл* / *гулл*, *інстаграм* / *інстаґрам*? Чому?
- Перебудуйте текст так, щоб усі слова з довідки писали з малої букви без лапок (I варіант), з великої в лап-

ках (II варіант).

«Вправні редактори»

(робота в групах)

Перейшовши за вказаним покликанням, попрацюйте на джем-дошці. Виправте помилки в запропонованих словосполученнях. Створіть невеликий допис у соцмережу, використовуючи відредаговані конструкції. Представте свою роботу.

Он-лайн зустріч, топ-методист, топ-10 книжок українською, веб-сторінка, медіа тренінг, арт-студія, міні-презентація, бізнес-проект, піаракція

V. Рефлексія.

Проаналізуйте свою діяльність упро-

довж заняття, обравши одну / кілька / всі позиції за методом INSERT:

+	–	V	!
Знав / знала	Не знав / не знала, думав / думала інакше	Вразило, здивувало	Хочу знати більше

VI. Аналіз очікувань.

Перечитайте свої очікування від тренінгу в чаті. Якщо вони справдилися, оцініть уподобайкою, якщо ні – розподобайкою. Аргументуйте (за бажанням).

Висновки й перспективи досліджень. Автори Українського правопису в редакції 2019 року, з одного боку, частково поновили використовувані в дорадянській період орфографічні норми, утвердивши виразні ознаки сучасної української мови на правописному рівні. З іншого – така редакція його викликала певні складнощі: у педагогів щодо оперативного вивчення всіх нововведень, в учасників освітнього процесу – успішного впровадження їх: грамотне трактування офіційних роз'яснювальних документів Міністерства освіти і науки України; брак підручників за нормами чинного правопису для учнів

5–11 класів; застарілі орфографічні словники й базові довідники; неспроможність освітян критично споживати інформацію з інтернету, зокрема готові методичні продукти з численними помилками й порушеннями журналістських стандартів; вибір джерела тексту нового правопису; особливості адаптивного періоду орфографічних змін для учнів 1–11 класів, майбутніх випускників, що складатимуть ЗНО / НМТ, педагогічних працівників різних категорій.

Зважаючи за всі означені виклики на шляху до імплементації Українського правопису (2019) в закладах освіти, з метою надання оперативної фахової (предметно-методичної) допомоги педагогам Миколаївщини розроблені дієві форми й методи для їхнього опанування оновлених варіантних й інваріантних орфографічних змін: інтерактивні лекції і практичні занят-

тя в рамках курсів підвищення кваліфікації за темами наскрізного мовно-комунікативного компонента; компетентісно та діяльнісно орієнтовані варіативні модулі; навчальні курси (сертифіковані заходи); експрес-студії; гостьові лекції провідних фахівців; консультації наживо і дистанційно; відеоконсультації і відеорекомендації; статті, тези, навчальні і навчально-методичні посібники; візуалізовані дидактичні матеріали. Вибірковий модуль «Український правопис–2019» (для всіх педагогів Миколаївщини) й авторський навчальний курс «Правописна грамотність сучасного освітянина» (для викладачів і методистів МОШПО) сприяли вдосконаленню мовно-комунікативної компетентності учасників на орфографічному рівні.

Тренінг «Варіантні й інваріантні нововведення Українського правопису (2019)» як складник згаданого сертифікованого заходу розроблений з урахуванням сучасних продуктивних методик навчання дорослих і сприяє розвитку вмінь дотримувати орфографічні норми сучасної української мови в написанні слів з іншомовними префіксоїдами, числівником пів, у вживанні назв сайтів, мереж, пошукових систем тощо; уникати типових правописних помилок професійного мовлення.

Перспективу наукових досліджень убачаємо у висвітленні практичних аспектів реалізації норм чинного правопису (2019) у післяадаптивний період на уроках предметів мовно-літературної освітньої галузі Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О. М. Було – стало: зміни в правописі / О. М. Авраменко. – К. : Видавництво «Даринка», 2019. – 40 с.
2. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
3. Кочукова Н. І., Бодра І. А. Функціонування фемінітивів у мові українських інтернет-видань / Н. І. Кочукова, І. А. Бодра // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. – 2019. – № 12. – С. 90–93. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.12.2019.189250>
4. Кузнєцова А. М. Інфомедійна грамотність як інструмент мовленнєвого саморозвитку сучасного педагога / А. М. Кузнєцова // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Психолого-андрагогічний супровід педагога в умовах післявоєнного відновлення освітнього середовища»: тези доповідей. – Миколаїв: центр редакційно-видавничої діяльності ОШПО, 2023. – 145 с. – С. 98–102.
5. Лист МОН України від 23.08.2019 № 1/9–530 «Щодо впровадження норм нової редакції Українського правопису в освітньому процесі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/qlvlbk>.
6. Наказ МОН України від 29.07.2019 № 1033 «Про впровадження нової редакції Українського правопису» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/pr/pro-vprovadzheniya-novoyi-redakciyi-ukrayinskogo-pravopisu>.
7. Нелюба А. М. «Український правопис» і тотальна фемінітивізація / А. М. Нелюба // Українська мова. – 2023. – № 3. – С. 58–67. – DOI: <https://doi.org/10.15407/ukrmoval2023.03.058>.
8. Терещенко В. М. Навчально-методичний посібник: Методика реалізації українського правопису в новій редакції у закладах загальної середньої освіти / В. М. Терещенко, А. О. Панченков. – Харків: Соняшник, 2019. – 256 с.
9. Український правопис. – Київ: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України», 2019. – 391 с.
10. Український правопис. – Харків: Видавництво «Фоліо», 2019. – 352 с.

**IMPLEMENTING THE 2019 UKRAINIAN SPELLING NORMS IN THE
EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE MYKOLAIV REGION**

Kuznietsova Anastasiia,

Senior Lecturer,

*the Department of Theory and Methodology
of Linguistic-Literary and Artistic-Aesthetic Education*

Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute

4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine

anastasiia.kuznietsova@moippo.mk.ua

The scientific and methodological article focuses on practical aspects of the implementation of the valid spelling rules in the educational institutions of the Mykolaiv region during 2019–2024. It has been defined some major challenges on the way to the operational study of all innovations and their successful implementation by the participants of the educational process, in particular: competent interpretation of official explanatory documents of the Ministry of Education and Science of Ukraine; lack of textbooks according to the norms of the current orthography for students of grades 5–11; outdated spelling dictionaries and basic reference books; the inability of educators to critically consume information from the Internet, in particular, ready-made methodological products with numerous errors and violations of journalistic standards; selection of the source of the new spelling text features of the adaptive period of spelling changes for students of grades 1–11, future graduates who will take EIA/NMT, pedagogical workers of various categories.

In order to provide operational professional (subject-methodical) assistance to teachers of the Mykolayiv region, effective forms and methods of mastering their updated variant and invariant spelling changes have been developed: interactive lectures and practical classes within the framework of advanced training courses on topics of a cross-cutting language-communicative component; competently and activity-oriented variative modules; training courses (certified events); express studios; guest lectures of leading experts; consultations live and remotely; video consultations and video recommendations; articles, abstracts, educational and teaching aids; visualized didactic materials.

The role of the competence-oriented and activity-oriented variative module «Ukrainian Spelling-2019» (for all teachers of the Mykolaiv region) and the author's training course «Spelling Literacy of the Modern Educator» (aimed at teachers and methodologists of MISTTI) in the linguodidactic training of participants is highlighted.

For the first time, the training module «The Variant and Invariant Innovations of Ukrainian Orthography (2019)» has been developed as an element of the course. It has been made up taking into account modern productive methods of adult education and contributes to the development of skills to observe the spelling norms of the modern Ukrainian language in writing the words with foreign prefixoids, the numeral «semi», in the use of the names of sites, networks, search engines, etc.; and to avoid spelling errors in professional speech.

Keywords: *implementation of Ukrainian spelling (2019); methods and forms of improving spelling literacy; speech / state language competence; spelling training; variant and invariant changes.*

REFERENCES

1. Avramenko, O. M. (2019). *Bulo – stalo: zminy v pravopysi* [Was – became: changes in spelling]. K.: Vydavnytstvo «Darynka» (ukr).
2. Kochukova, N. I. & Bodra, I. A. (2019). *Funktsionuvannia feminityviv u movi*

ukrainskykh internet-vydan [Functioning of feminitives in the language of Ukrainian online publications]. *Naukovyi visnyk DDPU imeni I. Franka. Seriia «Filolohichni nauky»*. *Movoznavstvo*, 12, 90–93. DOI: <https://doi.org/10.24919/2663-6042.12.2019.189250> (ukr).

3. Kuznietsova, A. M. (2023). Infomediina hramotnist yak instrument movlennievoho samorozvytku suchasnoho pedahoha [Infomedia literacy as a tool of speech self-development of a modern teacher]. *Psykhologo-andrahohichni suprovid pedahoha v umovakh pisliavoiennoho vidnovlennia osvithnoho seredovyshcha*, Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii, 98–102 (ukr).

4. Law of Ukraine «On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as a State Language». (2019). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (ukr).

5. Lyst MON Ukrainy vid 23.08.2019 # 1/9–530 «Shchodo vprovadzhennia norm novoi redaktsii Ukrainskoho pravopysu v osvithnomu protsesi» (2019). [Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated August 23, 2019 No. 1/9–530 «Regarding the introduction of the norms of the new edition of Ukrainian spelling in the educational process»]. Retrieved from: <http://surl.li/glv1bk> (ukr).

6. Nakaz MON Ukrainy vid 29.07.2019 # 1033 «Pro vprovadzhennia novoi redaktsii Ukrainskoho pravopysu» (2019). [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 29, 2019 No. 1033 «On the introduction of a new edition of Ukrainian spelling»]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vprovadzhennya-novoyi-redaktsiyi-ukrayinskogo-pravopysu> (ukr).

7. Neliuba, A. M. (2023). «Ukrainskyi pravopys» i totalna feminityvizatsiia [«Ukrainian spelling» and total feminization]. *Ukrainska mova*, 3, 58–67. DOI: <https://doi.org/10.15407/ukrmova2023.03.058> (ukr).

8. Tereshchenko, V. M. (2019). *Navchalno-metodychnyi posibnyk: Metodyka realizatsii ukrainskoho pravopysu v novii redaktsii u zakladakh zahalnoi serednoi osvity* [Methodology for the implementation of Ukrainian spelling in the new edition in institutions of general secondary education]. Kharkiv: Soniashnyk (ukr).

9. *Ukrainskyi pravopys* [Ukrainian spelling] (2019). Kharkiv: Vydavnytstvo «Folio» (ukr).

10. *Ukrainskyi pravopys* [Ukrainian spelling] (2019). Kyiv: Naukovo-vyrobnyche pidpriemstvo «Vydavnytstvo “Naukova dumka” NAN Ukrainy» (ukr).

Стаття надійшла до редакції: 29.10.2024

Прийнята до друку: 27.11.2024